

Uporedivi hektari

(Excerpt in Serbian)

Translated by: Jelena Budimirović

Contact of the translator: jelena.buda@gmail.com

Oktobar: Seljaci moraju da rade

MOJ BRAT I JA smo bager, moj brat i ja smo timski duh.

„Kopaj!“ „Krampaj!“ „Nabijaj!“

Moj brat kopa, krampa, nabija.

„Kopaj!“ „Krampaj!“ „Nabijaj!“

Ja kopam, krampam, nabijam.

Naše bratstvo je jedinstvo i naše drugarstvo je ludost.

„Kakva ilovača, čoveče.“

Žurim. Ne mogu da razmišljam.

„Još zemlje!“

I moj brat žuri. To je sreća.

„Daj!“

Puno bitaka je izgubljeno jer ljudi u svojim ludostima nisu imali drugove.

„Daj, bre!“

Greška. Puno bitaka je izgubljeno jer su ljudi ludima bili drugovi.

„Ti si na redu!“

Sunce preti da nestane iza šume, a nas čeka još osam drveta.

„Ne osećam dupe“, uzdahnem.

„Kad ga nemaš“, zasmije se moj brat.

Kopamo, krampamo, nabijamo i smejemo se.

„Ni butine ne osećam.“

„Zato ćeš ih sutra osećati duplo.“

Udovi su mehanizacija, predeo je pokretna traka. Postupak optimizovan i usavršen.

„Ovo je gore nego kad ideš na šljaku!“

U pogonu smo i još nas ima.

Najpre rupa. Kopaj. Onda kamenje. Krampaj. Malo zemlje. Nabijaj. Šljiva i kolac. Kompost. Kolica su prazna. Kako prazna? Pa tako: prazna. Ti si na redu! Moj brat po kompost, ja u rupu. Korenje. Meke dlake. Malo zemlje. Malo belog praha. Šta je to, biber? Zeolit. Šta? Vulkanski kamen. I to mora? Da. Jer? Jer mora. Jer imaš fore? Svemir ima fore. Haha, imaš fore! Evo, kompost! Bacaj! Bacam, zasipam, zakopavam, pričvršćujem. Nabijaj! Nabijem, sabijem, zbijem, pobijem. Krampaj! Grebem, razgrebem, zagrebem, zgrebem. Daj! Ne mogu da razmišljam. Daj, bre! Gore na gori gori. Riba patka rak. Drvo dobija dom. Voda?! Kofe su prazne. Aaa! Ja po vodu, moj brat: „Svemirske fore, haha!“ Drvce i kolac. Dva ukrštena čvora. Jel' ravno? Nije ravno. Sad jeste? Voda. Zaliveno. Nabijeno. Svezano. Jeste!

Još sedam.

„Ništa više ne vidim, jebote.“

„Pa zato imamo baterijske lampe.“

„Ma nemoj! A gde to?“

„To se zove mehanizacija, haha. Gore.“

„Gore znači gore kod komposta?“

„Čitaš mi misli.“

Moj brat i ja smo timski duh.

„Sad mi to kažeš?! Pre minut sam bio tamo.“

„Am...“

Naše bratstvo je jedinstvo.

„... Pre minut je još bio dan!“

Naše drugarstvo je ludost.

„Ovo nije normalno.“

„A?“

„Sa baterijskom lampom da sadimo šljive. Nije normalno.“

Moj brat frkne i rzne i nestane na bregu, a ja ne znam šta bi se moglo reći u izvinjenje. Mrak je i ne mogu da razmišljam.

„Pravilo dobrog domaćina!“, viknem kada konačno oblikujem ideju.

„Aaa?!“, začuje se iz daljine, iz velike velike velike daljine, moj brat je potonuo u tami. Naprežem oči, kao da će to nešto pomoći. Na padini neko raspaljuje vatru. Peći ćemo kestenje, pomislim. „Pravilo dobrog domaćina!“, viknem još jednom, u strahu da će tako teško uhvaćena uzvišena misao otići u ništa:

„Šta možeš danas, ne ostavljaj za suuuuu-“

U zanosu zaboravim na svežu rupu ispod sebe i zaista uzvišeno padnem na dupe. Dupeta nema, zato ga ne osećam. Ništa ne boli. Ostanem da ležim: napola u vertikali, napola u horizontali. Noge u rupi, trup na zemlji. Niz dolinu se odjednom spusti hladnoća. Mrak guta sve zvukove. Predela nema. Udova nema. Nema ni šljiva, a kamoli drvoreda. Ja i sazvežđe, oh, nema ni sazvežđa: tišina. Jesen je skoro zima. Raširim ruke. Tu je. Bol: tu je. Podmuklo se premešta iz teških blatnjavih čizama u nezgrapne blatnjave kukove u onemoćale blatnjave ruke i odatle u vunu, koja je još jutros bila kosa, a sad ju je nemoguće odmrstiti od blatnjavih snopova trave. Oktobarska zemlja je hladna ako ležiš na njoj. Možeš da se prehladiš. Šta? Da se prehladiš. Sama ćeš biti kriva kad ti se sve upali, jajnici i bešika ni po jada. Mrak je gust. Mesec je bleđ. Džimi! Džimi je crn kao noć. Džimi, o, izgubljeni. Čujem ga u mraku kako među mladim šljivama uhodi voluharice i miševе. Gde je sad vatra? Gde je moj brat? Žestok bol prelazi iz listova u butine, kroz karlicu u rebra, oh, ajde, ustani više! Kada završimo, ješćemo kestenje. Džimi! Džimi, očajnik, skoči u položaj. Legne mi na stomak i odmah: prede.

„Ne mogu više!“, uzdahne neko, a u tami se ne može razlučiti iz kog pravca.

Iz nevidljivog predela uskoči ruka, moj brat: „Gore sidra, zabušanti! Lopata zove!“

Još sedam.

...

Kad sam tog maja došla sa sajma knjiga u Torinu i babi nagovestila da ću preuzeti mamino imanje, ona se uhvatila za stolicu. Onda se okrenula oko svoje ose i uhvatila se za kuhinjski element. Malo je preturala po fioci, po elementu, po peći, pogledala da li možda treba da potpali, opet se okrenula, opet se uhvatila za stolicu, sela, stavila ruke na sto, na najnoviji

italijanski prevod mog prvog romana, koji sam donela iz Torina kao trofej, zagledala se u daljinu u meni i rekla:

„Ali seljaci moraju da rade.“

Trebalo bi umeti pošteno reći šta se potom desilo. Ne spolja. Unutra. Dodvoravam se sećanju da prekrije događaje svojom čudesnom prevlakom patine i distance; zašivam poderotine, presavijam rubove, peglam, rekla bi moja baba, ali sve što dobijem je koještarija. Trebalo bi umeti pošteno reći: otkinula se grudva i pod sobom pogazila kuću i šanac. Ne. Još poštenije: pogazila je sve šančeve.

Neko je prasnuo u smeh. U nedostupnom uglu slike vidim kako podižem ruke ispred očiju i teatralno plešem prstima, kako brbljam, sve vreme iscrpno brbljam, kako ježim obrve i previjam se u nepoverljiv, komičan, ozleđen upitnik. Moja baba preti prstom i ne govori ništa, ne govori: samo se ti smeji, ja ti ozbiljno kažem, a gle, već mi ponestaje dah, već uviđam položaj, već uviđam da žena preda mnom, moja baba, moja jedina još živa nana, precizno i nemilosrdno iz očiju u oči prebrojava svoje – ne moje – godine, počevši od nulte godine, uvek sve od nulte godine, tumači ih sa sebi svojstvenom nepokornošću i nimalo zajedljivo; u svojoj čistoj kuhinji polaže ih na sto kao karte za šnapsl.

U našoj porodici je bilo vreme kada smo u toj kuhinji, za tim stolom, u dugim ponavljanjima igrali šnapsl u četvoro. Teča i teta i baba i deda i ponekad mama i ponekad tata i ponekad neka rezerva koja bi slučajno došla u posetu, večer za večeri tragali su za tajnama partije koja bi nešto vredela, i posle nje sklapali bezuslovna savezništva dva na dva, a zatim u napetim krugovima strastveno, gotovo manično prebrajali pale adute i adute u rukavima. Cela kuhinja, cela kuća, drva u peći, čaj na vatri, unuci, praunuci, slike predaka i vatrogasni kalendar: za dobru igru trebao ti je dobar drug i sa njim večno tajni rečnik skrivenih pokreta. U njemu je bilo objašnjeno rečničko blago koje su kartaški saveznici ispisivali trzajima glava, ruku, ramena, udarcima nogom ispod stola i očima. Trebalo je da umeš da pročitaš svaki neizgovoreni slog, da opišeš svaki najmanji mig, i da potom prikupljene signale prevedesh u zbirku karata koje držiš pred sobom.

„Ali seljaci moraju da rade.“

Šnapsl je igra u kojoj drugovi sede svako na svojoj strani stola, daleko, a sa svake strane po jedan špijun, protivnik. Od špijuna moraš da sakriješ karte, a još više telo. Jezik je pritom najbolje prevarantsko sredstvo. Zato kartaši pričaju, mnogo pričaju, pripovedaju, sve vreme nešto pripovedaju, najčešće o zajedničkim lakrdijaškim sećanjima, koja kuljaju po kuhinji kao goruća lava, stvrdnjavaju se po čoškovima kao vulkanski kamen, živa zemlja iz koje sa prvom sledećom kišom izrastaju stolice, sto, ognjište i nasušni hleb. Tako igrači šnapsla, prevaranti za domaću upotrebu, iz razbacanih sećanja čaraju istinu i iz divlje, haotične materije, koja se mnogo godina samosvojno slagala po kuhinji, oblikuju junaštva koja su bila i herojstva koja će tek doći. Jer sve viđeno, sve doživljeno i sve čuveno, sve izgovoreno neodložno predskazuje životni tok:

kartaši vijugaju između pripovedaka i srećne karte, a kad u vreloj peći zaplamti ponoć, u vrućem čaju je rakija koja miriše na šljive, a u glavama rodna magla, mitološki humus koji meša sve tajne, spaja sve sudbine i svaku, i najmanju izvesnost pretvara u paru. To je trenutak kad se u silovitim stavovima začinju deca, kad se oblikuje njihova osnovna bit, kartaši se u dugim rečima preobražavaju u vile suđaje u smrtnim telima koje kraj zapećaka ostavljaju stvarne poklone, neizbrisivi trag. Ono što je suđeno najpre se izgovori kao doživljeno sećanje. Zatim se ponavlja, ponavlja, mesi i gnječi, modeluje, prekuvava, hladi i sleže, iz kruga u krug, iz večeri u večer, tako dugo, tako dugo da jednog dana nastane istina, a iz istine: budućnost.

Bilo je tako da se rodilo dete, a suđaje za kartaškim stolom su devojčicu obdarile svojim čudesnim proročkim poklonima. Prva istinom o reči, druga istinom o pesmi, treća istinom o dvogledu, četvrta...

„Ali seljaci moraju da rade.“

Bilo je to prase, ružičasto i slabunjavo, kao što su ružičasta i slabunjavo sva prasad kad tek dođu na svet. Majka svinja, koja je oprasila trinaest prasadi, bila je debela i nezgrapna jer su prasići, mali roze pilići, po ceo dan i noć slepo visili na njenim sisama, sisali i gojili se toliko da su postajali teški ko krave. „Ooo, sirota svinja, trinaest pilića teških kao krave!“ Trebalo bi umeti pošteno reći iz čije lave je potekla ta zemlja, ali to nije moguće; sve što imamo je neuprljan sediment. Vidim: plavosivi drvored vrba dole kod studenca, sveža livada, šljive prapošnice, njihove okrugle krošnje, moja baba koja u crvenoj suknji okopava krompir. Sedim na štrikanom ćebet u pijem čaj od lipe, puno čaja od lipe, popijem ga toliko da baba mora da mi ga doliva iz skrivene rezerve u cegeru. Skrivena rezerva je u pivskim flašama, tri ili četiri, a ja je tražim pomoću najvažnije reči koja čini moj mali svet: duda. „Šta uradi čaj od lipe! Od rođenja do škole nijedna prehlada!“ Baba uzima motiku i ćebe i ceger, a ja se teturam za njom na sve većoj razdaljini, i hodamo i teturamo se pored niskih šljiva prapošnica, pored njihovih okruglih krošnji, kraj dugačke njive s krompirom slatka trava je pokošena jer nana hrani majku svinju, koja je oprasila trinaest pilića, koji sad vise na njenim sisama kao krave, pa je sirotica besna kao pas. Baba ima crvenu suknju i preko nje šarenu pregaču. Pre nego što uđe u štalu, pogleda prema meni i kaže:

„Ideš?“

Onda se desi sve pomešano. Pas Luka laje, ja se teturam, baba nestaje u svinjskoj staji, a odande buka, jeziva buka, neko biće cvili, neko biće skiči, moja baba se dere sa svojom nejasnom mešavinom brige i ljutnje, ja sam još suviše mala da bih uopšte nešto rekla, da bih se uopšte nečeg setila, a sad je u pitanju život i debela majka svinja, koja je zaboravila da prebroji svoju decu, pa je jedno nemarno zgnječila svojim teškim telom, ooo, „Jedno prase je zgnječila!“, jadno prase, ružičasto i slabunjavo, smrskala mu je papčić. Osakaćeno biće je ležalo potresno skičeći, „Duda, duda, duda, duda!“, kada sam se konačno doteturala do babe, ona je već postavljala drvenu ogradu i od jedne svinjske stajice pravila dve.

Duda. Mala reč iz dečijeg sveta postala je život. Četiri meseca se jedno prase oporavljalo u odvojenoj stajici i sigurno bi uginulo od tuge i samoće da mu društvo nije pravilo dvogodišnje, možda jedva trogodišnje dete, koje mu je donosilo flašicu sa mlekom i grizom. „Sedela si na detelini u stajici, a prase ti je ležalo u krilu i sisalo flašicu, a ti si ga mazila kao lutku. Pile duda, govorila si, pile duda.“

To je bila istina o reči i prorekla mi je da ću biti svinjska dadilja.

Prevod: Jelena Budimirović